

KAUBANDUSTÖÖTAJATE TÖÖVÄLISE AJA KASUTAMISE SOTSIAAL-MAJANDUSLIKKE PROBLEEM

E. Siigur

Sotsiaal-majandusliku arengu kiirendamine eeldab ka töötajate sotsiaalsete vajaduste senisest paremat rahuldamist, sealhulgas töövälise aja ratsionaalsemat kasutamist.

Sotsiaal-majanduslike probleemide hulgas on tähtis osa töötajate tervise ja töövõime säilitamisel, vaimsete vajaduste täielikumal rahuldamisel ning sotsiaalsete suhete täiustamisel.

Töövälisest ajast ühe osa pühendavad töötajad ühiskendlikule tööle, võttes osa ühiskonna ees seisvate sotsiaal-majanduslike probleemide lahendamisest.

Et uurida, kuidas kasutavad kaubandustöötajad oma töövälisest aega ja missugused on selleks võimalused, kerraldi Pärna Kaubandusvalitsuse (KV) ja Pärna Teitlustustrestis (TT) ankeetküsitlus.

Ankeedis esitati küsimus - Kas Teil on ühiskendlikke ülesandeid:

- 1) oma kollektiivis;
- 2) kaubandusorganisatsioonis;
- 3) väljaspool kaubandusorganisatsiooni?

Vastus oli võimalik valida kolmest variandist:

- 1 - ea;
- 2 - mõnikord täidan ühekordseid ülesandeid;
- 3 - ei ole

(mida suurem pall, seda madalam hinnang).

Keskmiised hinnangud kujunesid järgmisteks:

- 1) KV - 1,74; TT - 1,81;
- 2) KV - 2,10; TT - 2,59;
- 3) KV - 2,56; TT - 2,64.

Saadud ühiskendlike ülesannete keskmiise jaotumus näitab, et Pärna Kaubandusvalitsuses oli ühiskonnatöö aktiivset mõnevõrra suurem kui Pärna Teitlustustruktis. Ootuspäraselt oli töötajatel kõige rohkem ühiskendlikke ülesandeid oma kollektiivis ja kõige vähem väljaspool kaubandusorganisatsiooni. Ankeedivastuseid analüüsiti veel allüksuste, ametikohtade, haridustasemeühmade, vanuserühmade ja tööstusühmade kaupa. Allüksustest olid mõlemas organisatsioonis aktiivsemad keskuse töötajad. Hinnangute keskmiised kujunesid järgmisteks.

1. Oma kollektiivis: KV keskus 1,49; TT keskus 1,40.
2. Kaubandusorganisatsioonis: KV keskus 1,49; TT keskus 2,26.
3. Väljaspool kaubandusorganisatsiooni: KV keskus 2,73; TT keskus 2,71.

Haridustaseme tõusuga ühiskonnatöö aktiivsus kasvas. Kõige aktiivsemad ühiskonnatöös olid 35 - 54-aastased töötajad (keskmised hinnangud: KV 1,61; 1,99; 2,41 ja TT 1,63; 2,55; 2,65).

Ühiskondliku töö analüüs kollektiivi ja kaubandusorganisatsiooni tasandil näitas, et tööstuskauplustel on erinevus paremate ja halvamate kollektiivide vahel suurem kui toidukauplustel. Ühendettevõtetes on hinnang ühiskonnatöö aktiivsusele suhteliselt ühtlane.

Ühiskondliku tegevuse hinnangute analüüsist selgus, et kõige rohkem töötajaid tegutses partei-, komsomoli- või ametiühinguaktivistina (KV 42 % ja TT 30 % anketeeritutest), seejuures peab märkima, et toitlustustrusti kvalifitseeritud töölistest oli eelnimetatud ühiskondlike organisatsioonide aktivistide ainult 21 % töötajatest. Järgnes osavõtt rahvamaleva ja AIMA VÜ tööst (KV 22,9 % ja TT 18,4 % anketeeritutest).

Toitlustustrustis olid hõivatud sanitaarsalkade tööga seitsmest ametirühmast viie ametirühma töötajad (välja jäid keskuse juhid ja muud töötajad). Kaubandusvalitsuses osalesid sanitaarsalklastena põhiliselt muude töötajate rühma esindajad.

Järeldus, et keskuse töötajate osa ühiskondlike organisatsioonide aktivistidena on tunduvalt suurem kaupluste ja ühendettevõtete töötajate omast.

Kuna ühiskondlikus töös osalevad töötajad on aktiivsema eluhoiakuga, siis peaks olema võimalikult suuremal hulgal töötajatel jõukohaseid ja vajalikke ühiskondlikke ülesandeid.

Tugeva töökollektiivi kujunemiseks on vaja organiseerida vaba aja kollektiivset kasutamist. Tuleb organiseerida kaasatõmbavaid üritusi nii gruppides kui ka organisatsioonis tervikuna, kus oleks võimalik suhelda ka erinevate ametigruppide ja allüksuste töötajatel.

Keskne koht vaba aja veetmise ürituste korraldamisel jääb ametiühingule.

Ankeediandmete analüüs näitas, et 65 % kaubandusvalit-
suse töötajatest ja 52 % toitlustustrusti töötajatest elid
teadlikult ametiühingu korraldatud vaba aja veetmise üri-
tustest. Seejuures rohkem teadlikud toimuvatest üritustest
olid madalama haridustasemega ja vanemad töötajad. Märki-
misväärne on asjaolu, et toitlustustrusti keskuse töötajad
ei nimetanud ühtegi ametiühingu korraldatud üritust.

Töötajate vaba aja veetmise ühisürituste uurimiseks esi-
tati küsimus - Kuidas te veedate vaba aega koos lähemate
töökaaslastega? Vastuste analüüs näitas, et kõige rohkem
arutati koos tööprobleeme (keskmised hinnangud: KV 1,32 ja
TT 1,51) ning tähistati üksteise tähtpäevi (keskmised hin-
nangud: KV 1,40 ja TT 1,60). Keskmised hinnangud saadi 3-
pallise skaala alusel: 1 - pidevalt, 2 - harva; 3 - mitte
kunagi. Eelnimetatud üritusteks ei ole vaja erilist organi-
seerimist, seda saab teha ilmselt ka töövahetajad.

Ekskursioonide, matkade ja puhkeõhtute korraldamine ning
nendest osavõtt on seotud suurema eeltööga, seetõttu oli
ilmselt nendes osalemine ka kõige harvem (vaetavad keskmis-
sed hinnangud: KV 2,40; 2,42 ja TT 2,42; 2,26).

Analüüsist järeldus, et keskuse töötajad veetsid vaba
aega mõnevõrra rohkem kui allasutuste töötajad. Suhte-
liselt aktiivsemad ühistes vaba aja veetmise üritustes osa-
lejad olid kaubandusvalitsuse spetsialistid.

Töötajate enda arvamuse teadasaamiseks töövälise aja
kulust olmetegevuse, spordi, teleri vaatamise, kultuurite-
gevuse, ühiskondliku töö, materiaalse tegevuse jm meelela-
hutuse peale esitati küsimus - Kui palju vabast ajast ku-
lub järgmistele tegevustele? Hinnang oli võimalikvalida kel-
mest variandist: 1 - palju; 2 - vähe; 3 - üldse mitte. Järg-
nev keskmine hinnang saadi eelneva kolmepallise skaala alu-
sel. Keskmised hinnangud olid järgmised.

1. Olmetegevus (laste eest hoolitsemine; riiete, korte-
ri, auto jms. korrashoid; ostude sooritamine; teenindustöö-
kodade külastamine; toiduvalmistamine; sõit tööle ja taga-
si): KV 1,74; TT 1,75.

2. Sport: KV 2,24; TT 2,31.

3. Teleri vaatamine: KV 1,65; TT 1,68.

4. Kultuuritegevus (teatri- ja kontserdikülastus; ki-
no; male, kabe jt. mängud; isetegevus; ilukirjanduse luge-
mine; õppimine ja enesetäiendamine): KV 2,24; TT 2,25.

5. Ühiskondlik töö: KV 2,24; TT 2,29.

6. Materiaalne tegevus (seenel, marjul käimine jms., aiatöö, meisterdamine): KV 1,76; TT 1,83.

7. Meelelahutus (kohvikutes ja restoranides viibimine; külas käimine ja külaliste vastuvõtmine): KV 2,13; TT 2,19.

Nii kaubandusvalitsuse kui ka toitlustustrusti töötajate ankeetide analüüsist järeldus:

1) kõige aeganõudvamaks tegevuseks hinnati riiete, korteri, ante jms. korrashoidmist, sellele järgnesid toiduvalmistamine ja televisioonisaadete jälgimine;

2) televisioonisaadete jälgimisele kulutati tunduvalt rohkem aega kui spordile, ühiskondlikule tööle või kultuuritegevusele;

3) teleri vaatamiseks kuluv keskmine aeg oli peaaegu võrdne ilukirjanduse lugemiseks kuluva keskmise ajaga, seejuures hariduse suurenemisega hinnang teleri vaatamiseks kuluvale ajale vähenes ja ilukirjanduse lugemiseks kuluvale ajale suurenes;

4) hinnang ühiskondlikule tööle, spordile, õppimisele ja enesetäiendamisele kuluvale ajale suureneb hariduse kasvuga.

Töötajate enesehinnangu teadasaamiseks neil olevast vabast ajast esitati küsimus - Kuidas te hindate oma vaba aja suurust?

Ankeedivastuste analüüs andis keskmiseks hinnanguks kaubandusvalitsuses 1,98 ja toitlustustrustie 1,86 (keskmine hinnang on saadud 3-pallise skaala alusel: 1 - palju; 2 - vähe; 3 - üldse mitte). Kõige väiksemaks hindasid vaba aja suuruse keskuse juhid (keskmine hinnang: KV 2,14 ja TT 2,04) ja kõige suuremaks abipersonal (KV 1,70; TT 1,59).

Järeldus, et suurema haridusega töötajad hindasid endal olevat vaba aega vähem kui madalama haridusega töötajad.

Juhtkonnal ja ühiskondlikel organisatsioonidel tuleks rohkem tähelepanu pöörata ühiskondlike ülesannete ühtlasemale jaotamisele, ühisürituste korraldamisel rohkem arvestada eri töötajasgruppide soove ja leida rohkem võimalusi tegelemiseks kehakultuuriga.

О СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИХ ПРОБЛЕМАХ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ВНЕ- РАБОЧЕГО ВРЕМЕНИ РАБОТНИКОВ ТОРГОВЛИ

Э. Сийгур

Р е з ю м е

Выполнение задач ускорения социально-экономического развития нашей страны предполагает улучшение удовлетворения социальных потребностей трудящихся, в том числе улучшение рационального использования вне рабочего времени.

Среди социально-экономических проблем важное значение имеет обеспечение здоровья и трудоспособности трудящихся, более полное совершенствование социальных отношений.

Одну часть вне рабочего времени трудящихся отводят общественной работе, принимая таким образом активное участие в решении социально-экономических проблем, стоящих перед обществом на данном этапе развития.

Для изучения проблем возможностей и фактического участия в общественной работе работников торговли был проведен анкетный опрос в Пярнуском торговом управлении и Пярнуском тресте общепита. Из ответов на вопросы выяснилось:

1. Руководители и специалисты участвуют в общественной работе значительно чаще, чем рабочие.

2. Удельный вес работников центра как активистов общественных организаций значительно превышает удельный вес работников магазинов и объединенных предприятий.

3. 65 % работников торгового управления и 52 % работников треста общепита знали о мероприятиях, проводимых профкомом в часы досуга. При этом лучше были информированы работники с более низким образовательным уровнем и работники старших возрастных групп.

Изучение состояния коллективного проведения вне рабочего времени показало, что очень мало работники участвуют в экскурсиях, туристических походах, вечерах отдыха.

4. По данным анкет, больше всего свободного времени работники торговли тратят на содержание в исправности одежды, автомобиля, квартиры и т.п., затем следуют затраты на приготовление пищи и просмотр телевизионных программ.

Работники с более высоким образовательным уровнем считали, что они имеют меньше свободного времени по сравнению с рабочими с более низким образовательным уровнем.

Из сказанного вытекает, что руководители торговых орга-

низаций, а также общественные организации должны уделять больше внимания более равномерному распределению общественной работы, а при проведении общих мероприятий учитывать наклонности и желания разных групп трудящихся.